

Szoboravató beszéd

Ha arra volnánk kíváncsiak, hogy a Szekszárdon született és felnőtt, és ettől a várostól lélekben soha el sem szakadt Mészöly Miklós hogyan is viszonyult szülőhelyének szobraihoz, akkor megtudhatjuk, hogy lovas szobor ugyan a város történetében egyszer volt, de már nincs, vagyis egy bujdosó felsőiregi betyár, Podrács, unalmában tapasztott egyszer egy vályogcsikót, egy útkaparó házban töltött többhetes bujkálása idején. Ezt a lovacskát őrizték ugyan egy darabig a község-, majd városházán, de mire a városi múzeum felépült, szegény csikó elporladt. Ezért írja Mészöly: „Azóta nincs lovasszobor Szekszárdon; s ami meg Alisca főterén állhatna (valamelyik császáré), arról még ennyit se tudunk” (*Térkép Aliscáról*).

Persze Mészölynél semmi sincs véletlenül. Ha ő azt írja, hogy „arról még ennyit sem tudunk”, akkor ez úgy is értelmezhető, hogy természetesen volt lovas szobor Aliscában, és az egy császáré volt, csak éppen nem találták meg. Minden oka megvan rá, hogy így gondolkozzék, ugyanis az Itáliából észak felé vezető Duna menti hadiút Aliscától délre eső állomásán, Dunaszekcsőn, azaz Lugióban, Szekszárdtól délre körülbelül 37 km-re bezzeg találtak egy gyönyörű, első rangú itáliai művésztől származó Marcus Aurelius-szoborfejet, ami vetekszik a Capitolium előtt álló Marcus Aurelius-szoborral, Róma egyik legfőbb jelképével. (Ez a gyönyörű bronz ma a pécsi múzeumban látható, Szekcsőn csak egy másolata.) Szekcső pedig egyértelműen annyira pannon, hogy nemcsak római, hanem még szicíliai reminiscenciákat is hordoz, legalábbis Csorba Győző *Dunaszekcső-sziget* című költeménye szerint. Mészöly pedig egyik legfontosabb öregkori művében, a *Pannon töredék*ben éppen barátja, Csorba fordításában idéz egy Janus Pannonius-versből.

Tehát Mészöly Miklós feltétlenül találkozott egykor talán létezett, de már nem létező lovas és lótalán szobrokkal Szekszárdon. De nem érte be ezekkel. Tudniillik – mint Móser Zoltán alapvető, Mészöly Miklós és Polcz Alaine szövegeit megfényképesítő kötetéből tudhatjuk – Miklós naponta elment azon a téren, a szülőházától alig néhány lépésre, az előtt a templom előtt, ahol állott és áll ma is a Szentháromság-szoborcsoport, és azon belül az alsó harmadában: „A templomtér barokk Szent Sebestyén-szobor” (*Nyomozás I.*). Szent Sebestyén társa ebben a csoportban Szent Flórián, hiszen az első a pestis és kolera, a második a tűzvész ellen védelmezte a várost. A csoport közepén, a két mártírszent fölött a fiához, Jézushoz esdeklő Mária szobra látható, végül a szoboregyüttes csúcán a Szentháromságot megjelenítő három figura.

Olyan író volt Mészöly, hogy – abban az örökké tartónak látszó világban, mint aminek a szocializmus hirdette magát – kijelentette, az író kötelessége az, hogy: igenis, el kell menni a falig, és azután az ütött résen át tovább. (Mint tudjuk, ez az aforizmája szinte közmondássá vált.) Ő, aki annyira szerette és gyűjtötte a

régi magyar irodalom szövegeit is, bizonyára olvasta Illyés András püspök, a Kölcsey által még Pázmánynál is nagyobbra becsült író először 1705-ben kiadott szent-életrajzait (*Keresztyéni életnek példája avagy tiüköre*), ahol a Szent Sebestyénnek szentelt életrajzban olvasható az a remek retorikával megfogalmazott beszéd, amelyben a különben igen magas rangú és mindaddig, amíg ki nem derült keresztényi mivolta, a Diocletianus császár által is nagyra becsült testőrtiszt higadtan ki nem fejtí a dühtől tajtékzó császárnak, hogy ha az ember már egyszer rájött arra, mi az igazság, akkor ahhoz akár élete árán is ragaszkodnia kell. A császárnak nincs ellenérve, ezért csupán úgy járhat el, ahogy eljárt: először agyonnyilatztatja, amikor ez nem jön össze, vasbotokkal agyonvereti Sebestyént. Ezért – Illyés András ezt külön alá is húzza – Sebestyén az egyetlen szent vértanú, akinek két mártírkoszorú is kijár a Mennyben, hiszen kétszer végezték ki.

Mivel végtelenül szerény volt, ezért szót ejt persze egy író emlékére emelt szoborról is, amelyet ráadásul Párizsban öntöttek, ahová már diákkora óta el akart jutni, sőt a Sorbonne-on akart tanulni, és hát Garay János szobra, de ott sem a költőről szól, hanem a feladatáról: „Garay-szobrunk mellélakaja, a kőbe álmódott Múza, nyolcadik éve borostyánkoszorút nyújt fel a magasba” (*Ló-regény*).

Aki tehát, mondjuk, ma érkezik meg Szekszárdra látogatóként, követheti Mészöly nyomát nyílegyenesen a városközpont felé, és máttól fogva, hogy itt áll az Ő szobra is, tudhatja azt, hogy igazi koronát, azaz koszorút csak a hősök érdemelnek vagy a hősöket örökkévalósággal megkínáló írók és költők a Múzsától, jobb császárok pedig tanulják meg a szobrának fején koszorút nem viselő írótól, Marcus Aureliustól, hogy nem szabad elcsászárosodni.

És most Alisca kapott egy új központot is, hiszen nagyjából annak a körnek a közepén áll a szobor, ahonnan rögtön látható és elérhető Mészöly hajdani gimnáziuma, mindennapi sétáinak útvonalán pedig eljuthatunk a derús halál igazát hirdető Szent Sebestyén-szoborhoz, közel az író szülőházához.

Derús halál? Igen. Azt kell mondanunk, hogy igen, mert ha megnézzük a mostani, Adorjáni Endre szobrászművész által alkotott Mészöly-portré arcvonásait, akkor megdöbbenő hasonlóságot láthatunk Szent Sebestyén mosolyához, illetve a Schaár Erzsébet által készített, a halotti maszkok technikáját a hetvenes években az élő Mészöly arcmására alkalmazó szoborfejhez.